

Durko, Janusz

Krystyna Żmuda-Liszewska

Almanach Muzealny 6, 509-512

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

uzupełnianiem zbiorów muzealnych. Brała udział w kongresach muzealników w San Francisco, Santa Barbara, Sacramento, Victoria i Vancouver w Kanadzie.

W r. 2006 na własną prośbę przeszła na emeryturę.

Antonina Wellman należy do najstarszych pracowników Muzeum Historycznego m.st. Warszawy, do jego pierwszej załogi działającej w odbudowywanych kamienicach od świtu do następnego ranka i nocujących w Muzeum dosłownie na deskach. „Jak było to możliwe?” – pytam współpracowniczkę i koleżankę A. Wellman z tamtych lat, pionierskich dni i nocy – „Nie wynaleziono jeszcze styropianu” – pada odpowiedź.

Czy ponad czterdziestoletni staż pracy w muzealnictwie – 20 lat w Polsce i 20 lat w USA – to wystarczająca recepta na ciekawe i udane życie, jak sądzi A. Wellman?

Sceptyk dopowie, że wystarczy być... kobietą inteligentną, dobrze wykształconą i atrakcyjną – jak Tola Wellman.

Oprac. Jacek Korpetta

KRYSTYNA ŻMUDA-LISZEWSKA

Urodziła się 26 lutego 1936 r. w Zakopanem, w rodzinie zakopiańsko-krakowskiej zakorzenionej w swoich środowiskach zarówno ze strony ojca, jak i matki. Jednak los skierował ją do Warszawy, gdzie całe zawodowe życie związała z Muzeum Historycznym m.st. Warszawy.

W tym miejscu wart jest odnotowania kontekst rodzinny pani Krystyny, ponieważ niektórzy członkowie tej małopolskiej rodziny też mieli swoje warszawskie znaczące epizody. Ojciec Franciszek Żmuda pochodził z Krakowa, i tu ukończył przedwojenną Wyższą Szkołę Handlową. Ożenił się i pracował w sektorach handlu i turystyki.

Członkowie rodziny ojca należeli do elity Krakowa. Przede wszystkim trzeba tu wymienić dwóch stryjecznych wujów pani Krystyny, profesorów Politechniki Krakowskiej: Romana i Jerzego Ciesielskich

Roman Ciesielski – to pierwszy pochodzący z wyboru (w 1981 r.) rektor Politechniki i senator I Kadencji Sejmu III Rzeczypospolitej. Jego postać jako współtwórcy warszawskiego metra została upamiętniona tablicą z popiersiem na stacji metra „Politechnika”. Postać zaś jego młodszego brata Jerzego Ciesielskiego, przyjaciela papieża Jana Pawła II, zastała upamiętniona tablicą w kościele akademickim św. Anny w Krakowie oraz portretem na tarasie Pałacu Apostolskiego, w Watykanie. Ze względu na świętość życia i męczeńską śmierć toczy się obecnie jego proces beatyfikacyjny.

Matka pani Krystyny – Jadwiga z Bujaków pochodziła z rodziny – wielokrotnych mistrzów Polski w narciarstwie alpejskim i olimpijczyków (należał do niej m.in. wybitny sportowiec Bronisław Czech, patron odbywającego się od 1945 r. memoriału w Zakopanem). Jeden z braci matki, Ignacy Bujak – publicysta i działacz sportowy (za całokształt działalności dla Podhala pochowany na cmentarzu dla zasłużonych w Pęksowym Brzysku w Zakopanem) jako uczestnik konspiracji znalazł się w 1944 r. w Warszawie i brał udział w Powstaniu Warszawskim.

Po zdaniu matury w 1953 r. w Liceum Ogólnokształcącym w Zakopanem, pani Krystyna w tymże roku rozpoczęła studia w zakresie historii sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim. Ukończyła je w 1958 r., uzyskując dyplom magisterski na podstawie pracy pt. *Witraże Stanisława Wyspiańskiego*, napisanej pod kierunkiem prof. Tadeusza Dobrowolskiego. Były to lata, kiedy Warszawa przyciągała wielkomięskim rozmachem na te spauperyzowanych innych miast, a o Krakowie mówiono, że leży przy Nowej Hucie. W 1959 r. pani Krystyna rozpoczęła pierwszą pracę w Warszawie, w sklepie Desy przy Nowym Świecie, ale ze względu na niewygodne godziny pracy postanowiła ją zmienić. 1 października 1960 r. rozpoczęła pracę w Dziale Inwentaryzacji Zbiorów w Muzeum Historycznym, którym kierowała kustosz Antonina Wellman-Zalewska. Towarzyszył temu zbieg okoliczności pasujący do popularnego porzekadła „jak mały jest ten świat”. W trakcie wstępnej rozmowy z kandydatką do pracy pani kustosz skojarzyła, że zna ją z lat dziecińczych, gdy rodzina Wellmanów po Powstaniu Warszawskim schroniła się w Zakopanem i mieszkała właśnie u rodziców pani Krystyny.

Do zakresu pracy dwuosobowego wówczas Działu Inwentaryzacji Zbiorów należała podstawowa opieka nad całością różnorodnych zbiorów artystyczno-historycznych (oprócz wydzielonego zbioru rycin), tj. opracowywanie, inwentaryzacja, obsługiwanie ruchu obiektów oraz dbanie o sprawy konserwatorskie. Dział Inwentaryzacji uczestniczył też czynnie w przejęciu przez Muzeum Historyczne zbiorów archeologicznych Komisji Badań Dawnej Warszawy w 1969 r. Tak szeroki zakres obowiązków dawał możliwość nabycia wszechstronnego doświadczenia w pracy muzealnej, lecz nie pozostawiał już czasu na własną pracę naukową. W tym okresie pani Krystyna opracowała katalog zabytków cechowych, który w formie maszynopisu znajduje się w zasobach biblioteki muzealnej.

W 1969 r. kierownictwo Działu Inwentaryzacji objął kustosz Jerzy Lilejko, a parę lat później kustosz Grażyna Kieniewiczowa. W związku ze znacznym liczebnym przyrostem zbiorów został zwiększony stan etatowy Działu i wprowadzony specjalistyczny podział obowiązków. Pani Krystyna, będąc już na stanowisku kustosza, wybrała opiekę nad zbiorem malarstwa i rzeźby – co w przyszłości zaowocowało organizacyjnym wyodrębnieniem tej części kolekcji. W 1977 r. pani Krystyna otrzymała trzymiesięczne stypendium rządu holenderskiego (warunkowane zdaniem odpowiedniego egzaminu w języku angielskim). Rezultatem wyjazdu było odnalezienie w Holandii portretów trzech profesorów polskiego pochodzenia wykładających na holenderskich uniwersytetach w XVII w., (opublikowała je w „Biuletynie Historii Sztuki”), a także zainicjowanie wystawy pt. *Amsterdam w malarstwie i rysunku 1600-1850*, która została zaprezentowana w Muzeum Historycznym w 1978 r.

W 1979 r. kolekcja malarstwa została wyodrębniona organizacyjnie jako jednoosobowy Gabinet Malarstwa. Ważnym dokonaniem było zorganizowanie wtedy profesjonalnego magazynu obrazów. Pani Krystyna jest autorką artykułów na temat obrazów w zbiorach Muzeum (publikowanych w „Biuletynie Historii Sztuki”, „Kronice Warszawy”, tygodniku „Stolica”, „Almanachu Muzealnym”). Osiągnięciem naukowym okazała się publikacja pt. *Portrety osobistości i mieszkańców Warszawy w zbiorach Muzeum Historycznego m.st. Warszawy* (1990 r.) wyróżniona jako wybitna pozycja warszawianistyczna w konkursie zorganizowanym przez Towarzystwo Miłośników Historii i stołeczny Wydział Kultury. Ze względu na obszerny materiał zabytkowy pani Krystyna podzieliła tę pracę z kustoszem Januszem Plapisem, który został jej współautorem. Wartością tej publikacji jest także to, że stworzony został tu wzór katalogowego opracowania portretów.

Pani Krystyna jest autorką scenariuszy wielu wystaw malarstwa ze zbiorów Muzeum Historycznego, a także kilku ekspozycji opracowanych we współpracy z kustoszem Gabinetu Rycin.

Najważniejsze to:

- *Warszawa w malarstwie 1944 – 1974*,

- *Portrety osobistości i mieszkańców Warszawy* – wystawa jubileuszowa z okazji 50- lecie Muzeum Historycznego (1985), pokazana również w Belgradzie,

- *Portret Warszawski* – wystawa w Pinakotece Narodowej w Atenach w związku z otrzymaniem przez Warszawę w 1990 r. nagrody Fundacji im. A.S. Onassisa w 50. rocznicę zagłady i odbudowy miasta,

- *Architektura Warszawy w malarstwie i grafice od XVII do XX w* – wystawa jubileuszowa z okazji 400-lecie stolicy (1996), pokazana również w Düsseldorfie.

W 1995 r. pani Krystyna otrzymała tytuł starszego kustosza na podstawie ukończenia dwuletnich podyplomowych studiów muzealnych na Uniwersytecie Warszawskim.

W 1995 r. ukazała się jej publikacja pt. *Muzeum Historyczne 1936-1996*. Jest to jubileuszowy informator omawiający historię oraz podstawową problematykę tej placówki.

Wartością samą w sobie jest zawarta tam bibliografia do zbiorów Muzeum Historycznego.

W związku z kłopotami rodzinnymi pani Krystyna skorzystała z dziesięciomiesięcznego urlopu bezpłatnego. Po powrocie do pracy nie zajęła dotychczasowego stanowiska, gdyż zbiory malarstwa zostały w tym czasie połączone ze zbiorem rycin jako Dział Sztuki pod kierownictwem kustosa Janusza Płapisa. Odeszła z pracy w Muzeum Historycznym w grudniu 2007 r.

Trzeba jeszcze nadmienić, że w Muzeum Historycznym rośnie młode pokolenie, które kontynuuje pasję i przywiązanie do tej instytucji swoich rodziców¹.

Oprac. Janusz Durko

¹ Od wielu już lat konserwuje ryciny w Muzeum Historycznym – córka pani Krystyny dr Weronika Liszewska, adiunkt na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie